Ἐξέτασις

De

MAGICIS ACTIONIBVS, sententiæ

IOHANNIS BODINI IVRECONSVLTI GALLI Oppositæ

&

In illustri Iulia ante 16 annos publicè disputata

A

Clarisimo & Excellentissimo Philosopho & Medico

MARTINO BIERMANNO:

Nunc tertiò

Plurimis hanc desiderantibus, Correctior edita.

De MAGICIS ACTIONIBVS.

THEOREMA I.

AD PHYSICAM CONsiderationem reducuntur motus & actiones magicæ.

An physici sit agere de Magicis actionibus? Aff. 1.

2. Quanquam enim in his, quod primum ac verè movet, non omnino sit considerationis Phhysicæ: per hoc tamen non stat, quin & ipse in se motus (ut alteratio, ut motus localis) & subiectum quod movetur, sint considerationi naturali subiecta. Qua de re monet Arist. 2. Phys. tex. 71. & 73.

3. Sed nec id quod movetur, modo naturæ sua consentaneo, utplurimum afficitur, sed παρὰ φύσιν & violenter. Attamen cum violentum præsupponat id; quod secundum naturam est (ut patet ex Arist. 5. Phys. tex. 57. & 58) eademque consideratione reducatur: motus magici per reductionem in naturalibus constituendi sunt. 2.

4. *Nec firma est ratio: Si formæ abstractæ à Metaphysico demum cognoscuntur: motus etiam quem illæ excitant, Metaphysico addicetur. Nam* cum Metaphysicq formas istas agnoscat esse motores æternos; Physicus easdem admittit, ut motores æternos. *Atque hic quidem ut principium in sua scientia; ille verò subiecti loco. Vnde Metaphysicus scit, Quid sint abstractæ formæ: Physicus solum, Quod sint.*

5. Qui *verò* Tactum, Locum & Motum extra naturæ rerumq; naturalium sortem condunt: præterquam quod multitudinem Entium temerè augent, etiam rationem suam ita emancipatam Phantasiæ produnt, *ut nisi quod materiatas res repræsentet, complecti animo nihil possint.*

6. *Inquies: Nónne intelligentiæ, quem movent, singulæ orbem tangunt? At non tactu, sed virtute movent formæ istæ purissimæ: ut & anima corpus suum. Tactus autem est illorum, quæ simul sunt extremitatibus suis: hæc corpora sunt, in partes resolubilia.*

7. *Pertritum autem est, formas circumvolventes cœlum, & animam agitantem corpus, per accidens saltem, subiecti ductu moveri. Inde autem quî concludere possis, de motu per se spirituũ in aëre diffusorum, equidem miror.*

An inteiligentiæ cœlestes sint mobiles.?

8. *Sed missso hoc sit quæstio*: An incorporea per se moveantur. *Negat Aristoteles, negat ratio.* Quod *enim* movetur, divisibile est, & parte sui hæret in termino unde fertur: partim etiam in termino quò fertur: *quia potentiam habet actui coniunctã. At quod indivisibile, quod incorporeum est, quibus partibus dirimetur?*

Neg. 1.

9. *Tum verò*, ut dem indivisibile moveri: movebitur ergo per spacium, aut seipso minus, aut sibi æquale, priusquam maius emetiatur. *Sed quid erit indivisibili minus. Iam si primo per spacium æquale, itemque per aliud æquale, porrò etiam per æquale quoniam singula sunt indivisibilia, omnino per quod motus fit, spacium illud totum erit ex indivisibilibus conflatum. Ita scilicet continuum ex indivisibilibus erit compositum.*

2.

3.

10. Adhæc in motibus istis momentaneis, quisnam erit primus, reliquorum canon? quod erit tempus primi mensura motus?

An angeli loco mobiles? Neg.

11. *Sunt tamen, inquies, angeli aliàs hîc, aliàs isthic.* Sunt, *inquam*, *sed* sine motu ac mutatione. *Vt enim ea, quæ apta sunt nata in loco esse, tantum mutant locum per motum localem: Sic è diverso, quæ non sunt comparata, ut sint in loco, sunt quidem illa hîc illicq;, & non sunt, absque motu tamen & mutatione. Documento sunt lumen & species visibiles, quæ momento existunt in aëre sine motu, sola præsentia corporis lucidi aut aspectabilis.*

Propositio.

12. *Sed de Magia triplex quæstio disceptatur: An sit: An talis sit: Propter quid talis sit. Ad quarum explicationem, nominis prænotio afferenda est.*

13. Magus hodiè dicitur, qui ex fœdere facto, utitur diaboli opera ad rem quamcunque. *Eodem usu sumitur vocabulum* φαρμακεύω *&* φαρμακεύτης. *Nec contentiosè agendum est de vocibus, quæ non demonstrationis vi,*

sed

ſed placito arbitrioq; hominum valent. Saga *verò* eſt mulier, quæ commercium habet cum dæmone.

14. *Eſſe autem Magos præter autoritatem ſacrarum literarum omni exceptione maiorem; Plinius, omnis antiquitatis promuscondus fidiſſimus, diſertè ac plurimis locis affirmat. Quin & hodie vugata eſt de Magis oratio.* An ſint Magi? Aff.

15. *Sed difficilima eſt explicatio*, an Magia ſit talis: hoc eſt, quæ de Magis perhibentur, an verè ſint, quæ ſe iactantur.

16. *Quæ autem de Magis memorantur, varia quidem ſunt, poſſunt tamen his ferè capitibus diſtingui. Aut enim ipſis accidunt Magis: aut à Magis deveniunt ad alia. Prius genus quandam paſſionem; poſterius actionem ſubindicat. Et quæ ipſis contingunt Magis, aut ad animum, aut ad corpus illorum pertinent. Quæ ad animum, aut ſenſum internum aut externum attingunt.* Diſtributio.

17. *Cum ergò Diabolus in id unum ſit intentus, ut hominum genus errore ſeductum, in æternum præcipitet exitiũ:* An diabolus

animos hominũ ſubeat? Aff. 1.

nemini dubium eſſe poteſt, quin animis Magorum varijs technis inſultet & illudat. Quod facile effectu eſt ei, qui nec ſpacio locòve coercetur, nec dimenſione ulla excluditur, *quo minus animum hominis penitus ſubeat.*

2. *Maximè autem* illorum animos invadendi ius & poteſtas ipſi permiſſa eſt, qui præſidio divino ſe ſubducentes, ſua in caſtra tranſierunt, *illiq; ſacramento ſe aſtrinxerunt. Horum animos ille per vim occupat & agitat. Caterùm cum mens ipſa immediate decipi patiq; nequeat, prima quaq; arte veterator* phantaſiam; obſidet *quæ ut mentẽ vanis conceptib. inſtruat, aptiſſima, ut corpus ſpiritu percieat, potentiſſima eſt. Ita verò eam obſirmat, ut ne quem facultati æſtimativæ, rationique ſanæ, de ijs quæ ipſe perſuaſit, iudicandi relinquat locum.*

3. Sedes.

4. Effecta.

18. Hinc per quietem ſomnia movet prodigioſa, *quibus volare, cœtus Magorum frequentare, complices agnoſcere, comeſſationes & tripudia celebrare, aliaque peragere videntur ſibi homines*

demen-

dementati: quæ & ipſa expergefacti (ut eſt amentia) pro veris conſtantiſſimè aſſeverant. Quam ut rem perficiat, ad iumenta quædam ſumit è natura. *Nam & ſoporiferas inunctiones imperat, & cibos præbet flatulentos, ad ſuſcitandum fovendumq; turbulenta ſomnia pollentes, apium, cepas, fabas, Phaſeolos & alia.*

Adiuvãtes cauſæ.

19. *Quo minus autem iſta ſomniorum generatio mira alicui aut impoſſibilis iudicetur, quid per naturam fieri doceant Philoſophi, conſiderandum eſt. Per ſomnum certum eſt quædam apparere, quæ evenerint, à noſtris tamen ſenſibus & cogitatione remotiſſima, etiã quæ ad Boryſthenem, aut ad columnas Herculis (ut loquitur Ariſt. lib. de Divinat: per ſomnium) geſta ſunt. Horum profectò principiũ in nobis minimè eſt, quia* nec è ſenſu, nec è memoria extiterunt; *eſt tamen aliquod per ſe principium, cum neque caſu, neq; rarò, ſed multis obtigiſſe hiſtoriæ teſtes ſint. Habent ergo ortum ab ipſis rebus externis, quarum indicia ſunt: ita ut ab his motus quidã & ſenſus pertingat ad animas ſomniantes,*

An ſomnia citra ſenſus ab externa cauſa fiant? Affi. 1.

2. *ne quidem commotis inſtrumentis ſenſuum externorum. Quid enim* per quietem potius quàm per vigilia apparerent, ſi per ſenſuum organa illaberentur? *Porrò autem tam velox ſæpe eſt animi motus, ut multæ ſuborientur imaginationes, quæ ſi non ſatis animadvertantur,* 3. *ab ijs quæ ſenſa ſunt defeciſſe, pro veris putentur proferanturque, cum falſæ ſint. Quod tùm in ſomnijs crebrò, tùm delirantibus & Melancholicis, qui celerem habent imaginationem, creberrimè uſu venit. Quòd ſi ergò per naturam fieri monſtratur, ut res, quæ longiſſimè remotæ, nulloque ſenſu compertæ ſunt, imaginationem citra ſenſum externum moveant,* 4. *& ſomnium excitent: quid* ſi imaginũ formatrix cauſa ipſi animæ inteſtinè adſit? nonnè ſimulacra, nónne ſomnia impreſſerit? *Et ſi falſa ſomnia & animi concepta enarrantur ut vera, quoties phantaſia æſtimativam motu præcurrit: an non pro veriſſimis referentur ea, quibus præter motus celeritatem, etiam violentia impreſſionis in animo acceſſit?*

20. *Sed pergo. Nunquam ego potu illorum capere rationem, qui animos Magorum extra corpora abripi, & ad Panegires ſuas ferri aſſeverant: illamq; emigrationem nuncupāt* ἔκσασιν. *Enimverò* cuius animus expatiatus eſt, eritnè corpus illud vivum an mortuum? *Si vivum dicatur: ergo animatum eſt, quod anima vacat. Si mortuum: quid impedit mortuos reſurgere, quando & illorum anima egreſſa eſt? Nec eſt quod occurras: in corporibus* ἐκσατικοῖς ſupereſſe facultatem recipiendi animam reducem, *quæ nulla ſit in cadaveribus.* Quænam ea potentia eſt? *Dicas calorem vitæ modiperatorem: nec ſanè dicere aliam poſſis. Eſt enim* calor ultima diſpoſitio corporis ad animam: idemque eſt vinculum animæ cum corpore. At non poteſt calor iſte nec momentum perdurare, cum ſit ῥευσὸς niſi in momento, veluti flammula *regeneretur. Et quia* ὁμοεθνὲς *calore genitum oportet, cum ipſe ſit non ſolū animæ vector ſed & miniſter, omninoq; ita animæ addictus, ut nec hæc*

An anima poſſit egredi ſuum corpus? 1.

2.

3.

ſine

sine illo corpori ineſſe, nec ipſe ſine anima
ullo perfungi munere poſsit: à quo gene-
randus eſt, calorem illum ab anima ad-
iutum inſtructumque eſſe oportet. Quis
autem talis erit in corpore, à quo anima
4. *abÿt? Addo & hoc:* non poſſe calo-
rem, quem dixi, foveri ſuſtentariq́ue
ſine pulſu & reſpiratione. *Quid verò,*
abſente anima, ciebit iſta? Nec obiecceris
Apoplecticos & mulieres, quæ utero præ-
focantur, aliosq; qui ſine reſpiratione vi-
tam trahant. Quid enim illis unquam
deceſsiſſe vitæ potuit, qui in vitam re-
deunt? Quod ſi vita non defecit: ergo
nec ἐνέργεια *vitæ: quin imò vita anima-*
lis eſt ipſa animæ ἐνέργεια, *in pulſu & re-*
ſpiratione vigens. Ergo non poteſt ani-
ma integra ſecedere à corpore vivo inco-
5. *lumiq́;* At ſi τὸν νοῦν ſolũ evagari dicas,
relictâ anima ſentiente & vegetãte,
id quod volebas minimè explicatũ
reddes, cauſam ἀναισθησίας in cor
pore, præſente anima ſentiente.
Quin nec alterum, quod intendebas, ra-
6. *tione conſtitues,* notationem locorũ,
perſonarum plurimarumq; ſingu
larium & materiatarum conditio

num. *quæs referunt ex profectione sua Magi: quas* mens à materia seiuncta non intelligit. *Denique* si menti 7.
comitem itineris adiungas sentientem animam, hæc quomodo sine subiecto corpore, cuius est actus, subsistet? *quomodo sine organis appositis operabitur? Præterea autem dic quæso,* si anima sit uspiam à corpore profecta: si corpus in integro reste r 8.
domi, unumne an duo erunt ὑφισάμενα? *Quidni duo sint, quando utrumq; per se subsistit? Quomodo autẽ essentialiter uniri & coalescere possunt, quæ per se subsistẽtia actuq; divisa, nullã sui mutationem subeunt. Actus certè actui non unitur, nec subsistentiæ subsistentia.*

21. *Pulcrè tamen contrà venis: Animam hominis immortalem esse, & propterea separabilem: itemque animam à corpore liberè subsistentem operantemq; esse immortalem. Vera, inquam, hæc sunt ad animam, non ad animatum adducta.* Snbsistere potest anima hominis sine corpore animato, non potest autem animatum corpus esse sine anima. Præoccupatio.

ἔκσα-σις quid?

22. *Vis ergo dicam, quid sit* ἔκσασις? *Est Aristoteli lib. de Divinat. per somniũ, sensuum externorum ad interna conversio talis, ut nec passio corporea motusque externus percipiatur, & virtus imaginatrix ab operis domesticis feriata, concipiat & tractet peregrina & sublimiora quàm pro captu sensuum. Est verò Medicis vehemens animi perturbatio, qualis in Mania. Autor est Galen. 3. in 3. Epid. & 1. Prorrhe. 6. Item Theophrastus lib. 9. de historia plant. cap. 13.*

Anopiatis ἀναισθησία possit produci?

23. *Negat porrò Bodinus, posse soporiferis medicamentis tam profundum induci stertorem, quem ignis cuti admotus non excutiat. Negat? Atqui idem mox affirmat eam narcoticorum vim, quæ somno devinctos nec triduum dimittat. An ergò triduani hi, dum sensus sepulti sunt, evigilaverint? an dolores senserint?*

24. *Nec miraberis, optime, si* ἔκσαικοὶ *quos vocas, indicta statutaque hora restituantur. Nihilo id certiori argumento est abitioni animæ, quam fin-*

gis: quàm ſomno, pharmacorum natura provocato ſomniorumq́ ludibriȳs à Dæmone conformato, productoq́, denique ab ipſo fabulæ actore, cum libitum eſſet, abrupto & finito.

25. Equidem demiror Seplaſiarium Iareconſultum, de forma & uſu unguenti ſoporiferi diſſerentem. Pinguia, inquit, ſunt calida. Ergo unguentum iſtud non infert ſoporem. At non accidentalis ſeu unctuoſa forma, ſed ſubſtantialis, quæ in temperamento conſidet, è baſi cõfectionis nata: hæc inquam, ſomnum generat. Adduntur autem pinguia, ut inungi, inunctumque tenacius inhærere & agere poſſit. Nec verum eſt, vulgo quod putatur, quæ ſomnum ſtuporemque cogunt, frigida eſſe omnia. Indicant hoc apium, crocus, ſtirax, vinum, cicuta, coriander, quæ calida cum ſint, vaporoſa & indigeſta plus minuſvè humiditate ſpiritus ligant. De uſu verò unguenti quærit, cur dorſo, brachiȳs, cruribus potius, quàm fronti illinatur. Quid verò? ſi toti corpori nonne

An ſomnifera ſenſus ligent? Aff.

etiam

etiam fronti? Et eò quidem corpori universo, ut stuporem nervis inducat eũ, qui nec verbera nec inustiones moretur. Quanquam quid prohibet opinari, accuratam istam delibutionem (ut alia) fuco fieri? Nam & sine unguentis visi sunt Magi alijq; scelerati, certorum fiducia verborum, acerbissima tormenta indolenter sustinuisse: ἄνοδύνῳ quodã animi, sed παραφύσιν quo spiritus ligarẽtur, &, ne ad partes excruciatas confluant, coercerentur, à diabolo obstupefacti.

26. Sic magi somniant. Sed & vigilantes variis eluduntur phantasmatis, ut efficere & videre sibi videantur, quæ nulla sunt.

An dæmones fieri possint corporei? Neg. 1.2.

27. Non possunt autem Dæmones verum induere corpus, quo sensui fiant evidentes: quia in sempiternis nihil accidit novi: nec potest transformatio ista fieri sine alteratione, à qua formæ separatæ maximè sunt immunes.

Conciliatio.

28. Quicquid autem huius sit, quod apparet, visum decipi posse certu est. Neq; enim solum species & figuræ rerum externarũ oculis suscipiuntur: sed &

Phanta-

Phantaſia ſimiles ſponte effinguntur, tanta quidem vi & evidentia, ut & foràs ad communem ſenſum, inde ad oculos redundent. Sic pueri auditis μορμολυκείοις faciem occultant, quod ſpecies horrenda, ab impotentiori Phantaſia efficta, iam in oculis ſit. Itaq; perſtringi poſſunt oculi imagine, à ſola Phantaſia ſuppeditata. *Eſt & alia fraus Phantaſiæ in oculos, ad quam tamen obiectũ externum conſpirat. Nam* ſi quid imaginatio ſingulare aut dirum cõceperit; ſi qua foris incidat ſpecies, quæ utcunque aut etiam nihil reſpondeat conceptui? hanc ſuo domeſticoque figmento conformem ipſa tùm arripit, tùm iudicat. *Adhæc quid mirum circa figuram, quæ eſt commune ſenſuum obiectum, oculos hallucinari? Quare* ſubſtituto corpore quocunque *(ſi præſertim Phantaſiæ ſit illuſum)* oculos de figura perversè iudicare contigerit. *Quod ſi qualitas ſeu lineamenta figuræ oculis non rectè fuerint dijudicata: multo minus eadem dignoſcentur tactu, qui ſolùm continuum & diſcretum in figuris notat.*

Conciliatio.

29. *Omninò autem* maxima vis eſt phantaſiæ ad errores: *quod illorum exempla ſatis declarant, qui affectu, aut morbo, præpediti ſunt, aut qui æſtimativam parum integram conſtantemque habent, à quibus falſiſſima & ineptiſſima cogitantur & effutiuntur. Quod ſi hæc ab architecto omnis erroris fuerit obſeſſa, quæ nõ abſurda monſtroſaque comminiſcetur & profitebitur. Quid ergo mirandum, ſi Magi ſuis viribus effecta prædicant, quæ aut nunquam evenerũt, aut longè aliis principiis provenerunt?*

An trãſportatio Magorũ ſit poſsibilis? Neg.

30. *Iam verò corpore dicuntur Magi exportari per aërem ad loca remotiſſima; concumbere cum ſpiritibus impuris, unde Ephialtæ & Hyphialtæ, incubi & ſuccubi nominantur.*

31. *Quanquam autem antea demonſtratum ſit, ſomnium eſſe, quod de profectione ad ſua comitia narrant Magi; propterea quod dormire viſi ſint, quo ſe abfuiſſe, tempore profitentur, tamẽ* corpora Magorum in ſublime abripi, ἀντιφυσικὸν non eſt, ſed violentũ tantum. *Tanta enim poteſt eſſe externi*

Limitatio.

motoris

motoris vis, ut etiam contra, quàm propensum sit mobile, loco impellat. Hinc gravissimæ moles impetu ventorum, aliquando per aerem feruntur. Cum autem motus violenti pendeant à potentia materiæ absoluta, quæ est ipsa materiæ essentia: quodcunque corpus per vim abripitur, observabit conditiones materiæ coniunctas. Hæ autem sunt, quæ ad quantitatem, coævam materiæ sociam pertinent. Hinc corpora ista quantumvis concitatissimo, tamen in moram protracto motu, per spacia item æqualia, & sine penetratione dimensionum aliquò duci necesse est.

32. *Quod de concubitu Dæmonum cum Magis fertur, plus quàm vanum est.* Quid enim commiscerentur spiritus, sive inter se, sive cum hominibus, qui nec moveri nec alterari possunt? *Quæ autem esset libido generandi in illis, quorum genus nec numero singularium diminui, nec multiplicari potest? Quòd si τὸ ἐπιθυμητικὸν istud cadit in spiritus, quomodo aberit τὸ ἀρεπτικὸν; quomodo autem utrumque erit sine organis accommodatis? Cor-*

An dæmones cõcumbere possint? Neg. 1. 2. 3.

4. *porei ergo ſpiritus fuerint. Veruntamen* gaudent impuriſsimi genii impuritate hominum, ad eamque vi & fraude adigunt. *Animo enim iam dementato laſcivam ſuggerunt ſpeciem, tùm affrictu pruritum excitant, quibus agitati ſpiritus tanquam æſtro exæſtuant. Cum ergo ſoli pruriant Magi, & ſint animo malè ſani, nihil illorum confeſsio aliud confirmat, quàm ſe aliquid paſſos eſſe: at quomodo paſsi ſint, ratio & fides nulla erit.*

Limitatio.

33. *Dehinc videda ſunt ea, quæ à Magis dicuntur exerceri in alia. Horum quædam ne quidem fieri poſſunt: quædam fiunt quidem, ſed alias ob cauſas: quædam ab ipſis Magis verè perficiuntur.*

34. *Primi generis ſunt: Detractio aut obſcuratio ſyderum, ſuſpenſio terræ: Item transformatio vera, aut unius animalis in aliud diverſæ ſpeciei, ut hominis in lupum, felem, aſinum: aut animalis in inanimum, ut hominis in lapidem: aut inanimati in animal, ut virgæ in ſerpentem. Hæc ſi à Deo diſceſſeris, nullius cauſæ vi effici poſſunt. Et quoniam Bodinus de Metamorphoſi in vices, modò ho-*

Actiones magorum impoſsibiles.

minis

minis in felem aut lupum, modo lupi & felis in hominem graviter contendit: illius problematis momenta in singulis causarum generibus ponderabimus.

35. Materiæ vim primũ expendemus, in qua omnis potentia passiva est. Duplex ea potentia est, una absoluta & indeterminata, altera vero definita & certæ formæ destinata. Illa quidem ab essentia, hæc ab existentia materiæ profluit. Hinc duplex statuitur materia, prima & proxima. E primâ materia nihil generatur. Quod enim generatur, est hoc vel illud: prima autem materia neque ad hoc neque ad illud est aptata, sed omnium capax. Est verò necessaria observatio materiæ primæ, tùm ut essentia ipsius materiæ constet, tùm ut universalis ratio omnium in naturâ mutationum explicetur. Inquies: An non omnes formæ educuntur è materia prima, eidemq; inhærent? Rectè sanè. Actus enim, qui suam in se perfectionem obtinet, pati aut recipere nihil potest. Idcirco sola materia, quatenus materia recipit. Sed tamen ut certa for-

An μεταμόρφωσις concessa Magis? Neg.

An materiæ primæ cognitio sit necessaria? Aff.

ma recipiatur, adesse oportet materiæ certam conditionem & dispositionem: *non secus ac lumen in aere recipitur, sed non sine hac conditione, ut aer sit* διαφανὴς. *Quare è materia prima nihil generari potest: educuntur tamen è gremio ipsius (hoc est, ex ipsa materiæ essentia) omnes formæ, verum hac lege, ut apparatum certum habeat, quo iam evasit materia proxima. Quòd si ergo è proxima materia res generantur, profectò ut temere alterum ex altero, & quodvis nascatur è quovis, fieri nequit. Nam quî possis materiam dicere proximam aut propriam, si non ex ea certò aut definitè res oriatur? Quomodo autem verè aut certè affirmare possis, hanc rem genitum iri ex illa, nisi suam quæque & propriam materiam habeat?* Sed quid est quod materiam facit proximam? Omnis sanè determinatio est à forma. *Neque verò solum formæ accidentales, ut quantitas, ut qualitas, materiam ita præcultam reddunt, ut ad certam formam substantialem recipiendam sit facilis & accommodata; sed*

multo

multo magis ipſa, quæ in materia jam ſubſiſtit, forma ſubſtantialis. Huius enim ope & accidentia, & materia ipſa conſiſtunt, & determinantur. Sic non ſolum quantitas & qualitas, ſed potiſſimùm forma ſubſtantialis aquæ eſt cauſa, ut ex tali materia generari poſsit vapor. Et à forma ſubſtantiali præcipuè eſt ea facultas in ſemine, ut ex ipſo, non autem è lapide & ligno, naſcatur animal. Quare ex illa demum materia ortum ducere res quæque poteſt; quæ per formam ſubſtantialem præparata ſit ad certum affectum. *Vide autem quid noſtra velit ratio. Quod à forma eſt, ſpecificum eſt, & tale quod eſt, aut perpetuum aut frequentiſsimum eſt in ſingularibus. Quare* ortus mutuus non poteſt eſſe niſi inter res certarum ſpecierum. *At verò ex homine fieri lupum aut felem, ſpecificum non eſt. Ergo ne quidem per materiam, cuius in omni generatione prima eſt habenda ratio, fieri mutatio iſta poteſt.*

II. 36. *An ergò* per formam? Multo minus. Nam actus quilibet definitus est, & definitum exposcit subiectum: ἄλλῳ μὲν εἴδει ἄλλη ὕλη. *Quin imò suum quaque forma definit subiectum. Hinc præter omnem rationem à Bodino dictum est: spiritum & rationem hominis integram, in corpore & figura bruti consistere posse:*

III. 37 *Sed in viribus efficientis omnem rem Bodinus collocat. Videamus quid sit efficere. Est, inquam, actum producere: id quod fiat oportet ab actu, & quidem eiusdem speciei seu univoco. Quomodo enim Musicus extruxerit domum aut sanaverit? Ita autem* efficiens convenit specie cum eo quod fit, ut aut nihil in se diversum habeat ab eo, quod fit, *ut cum ignis ignem, homo hominem generat:* Aut etiã aliud quid contineat, quàm illud quod fit, cum eo ipso tamen includat aliàs totam rationem eius quod fit, aliàs partem eam, ad quam tota ratio sequi potest. *Sic homo statuam constituit per artem, quæ est tota statuæ ratio. Sic motus excitat ignem per caliditatem, qua*

aut

aut tota ratio eſt, aut talis pars ad quam ratio ignis ſequi poteſt. Age verò Dæmones ut mutationem hominis in lupum, aut lupi in hominem efficiant, an ſtumnè habent, qui aut utriq; aut alterutri quod mutatione naſcitur, ſimilis ſit? Minimè. Tantum *enim* abeſt, ut Dæmon & homo aut lupus ſimpliciter conveniant ſpecie, ut æternũ & mutabile plus quàm genere ſeiũcta ſint. *Nec poſsis ullo iure animalis rationẽ aſsignare ſpiritibus, quin mortalem ijſdem naturam attribuas. Pars autem ea, ad quam ſequitur tota ratio animalis, eſt corpus potentia vitam habens, ſeu organicum. Id verò formis abſtractis è diametro opponitur. Quocirca* ſi quam Dæmonibus vim efficiendi concedas ſine actu, qui ſimilis ſit ei, quod fit ultra quàm poſsint, agere eos dixeris. *Nec cauſaberis vim divinam in permutandis rebus omnibus: nec etiam licentiam à Deo conceſſam diabolis. In Deo enim cum ſit omnium rerum ratio eminentiſsimè, omnia poteſt, omnia quæ vult agit.* Permiſsio *autem* Dæ-

moni facta, est causa privativa, quæ formaliter nihil ponit.

An Ægyptij Magi eadem cum Moſe fecerint? Neg.

38. *Inſcitè admodum & profanè colligis, Bodine, Magos AEgyptios easdem res feciſſe cum Moyſe, id eſt, baculos in virgas vertiſſe, & ranas produxiſſe: & ut Moyſen, ita & Magos nihil per illuſionem feciſſe. An enim par eſt ad agendum virtus Dæmonũ & Dei præpotentis? An finis utrobiq; fuit idem? & operibus Moyſis veris nõ fuit confirmandum mandatum divinum ad regem, de dimittendo Iſraëlitarum populo? & verò præſtigijs Magorum non fuit facilis eluſu rex, at, quod antè ſtatuerat, populum vi retineret? At dicuntur in ſacris utriq;, (ais) eaſdem res feciſſe. Atqui ſolum, quod in ſenſus incurrit, factum, nec τὸ τί ἐsὶ facti exponitur. Nimis autem craſsè addis: ſi Magorum ſerpentes meri fuiſſent baculi, devoratos Moyſis ſerpens non fuiſſet digeſturus. Nimis hoc dediſti craſſum. Quæ enim miraculo fiunt divino, num ad naturæ modum ſunt judicanda?*

I.

II.

III.

Obiectio diluitur.

1.

2.

39. *Nec etiam hùc facit, quod de Nabuchadonesare & vxore Loti transformatis infers. Nam ut de Babylonij regis exemplo nihil disputem, an nō mera fuerit animi ægritudo: illud simpliciter assero,* quæ divina vi præter naturæ leges fiunt, à Magicis lusibus esse toto genere seiungenda. 3. Canon

40. *Vnum restat explicandum. Ait Aristoteles 7. Metaphys. tex. 23. & 31.* in iis quæ tùm ab arte, tùm à natura fiunt, quædam existere casu. Dixeris ergò, si non causis per se, tamen casu transformari animalia. *Verùm non dicuntur Aristoteli illa casu orta, à quibus omnis definita causa abfuerit: sed quæ sine externa effectoris commotione, interno quodam principio sponte feruntur ad finem. Id declarat Aristoteles exemplo sanitatis, quæ non solum Medici opera fit, sed & spontaneo humorū motu. Declarat etiam exemplo illarum rerum, quæ in natura* αὐτόματον *habent ortum è colluvie. Inest horum materiæ calor virtute cœli excitatus, quo illa non aliter ac semen, calore animalis* 4.

perfusum

perfusum, suopte nutu ad formam proruit. At in corpore animalis nullum est eiusmodi principium, cuius continuo & ordinato motu, aut ad formam animalis diversæ speciei, aut ad formam inanimati, ipsum perducatur. A quo enim agente externo principium istud primò defluxerit? Profectò si quid huius esset, facilior foret è semine hominis conformatio, lupi aut felis, quàm è corpore perfecto absolutoq.

An lycãthropia sit possibilis? Neg.

41. Sed quid tandem de λυκανθρωπία, *ac similibus* μεταμορφώσεσι, *tantũ celebratis, decernis? describit Arist. 7. Eth. cap. 1. & 6.* θηριότητα, ὑπερβάλλουσαν τὸ ἀνθρώπου κακίαν *quæ appetitum hominis in beluinam convertit, exclusa aut perversa ratione. Huius triplicem causam notat. Alia enim est* διὰ μοχθηρὰς φύσεις, quando natura humana in beluinã degenerat. *Ea est quarũdam gentiũ feritas, quæ nudo incedunt corpore, balant in sylvis, vescũtur carnibus crudis, etiam humanis, exhibent epulis suos liberos.*

I. Feritatis beluinæ causæ.

II. *Alia est* feritas genita morbo corporis: *ut in gravidis, vitio humorum sæpè desiderium abominandorum ciborum,*

calcis,

calcis, picis, terræ: & in Melancholicis ac Phrenceticis è temperiei corruptione motus oriuntur ferini, & ab homine ſano alieni. III. *Alia vero eſt* feritas, prava conſuetudine contracta. *Sic Cleomenes Spartanorum rex, è longa cum Scythis helluatione eò feritatis pervenit, ut ſuos ſibi artus detruncaret ferro.* IV. *Quid prohibet, quartam his addi cauſam?* Ἀκ-vitiam diaboli, *qui impios quidem omnes ad diſſolutam vitam deducit, ſed quorum animos per vim tenet, eos ad facinora, nõ ſolum humano, ſed & beluino appetitu tetriora impellit. Talem immutationem hominum nos in Sarmatiæ provinciis (de quibus magna* λυκανθρωπιῶν *fama eſt) obſervavimus, non figuram aut formam, ſed appetitum humanum exuentem: Reliqua autem quæ de Magicis rerum converſionibus circumferuntur, aut nunquam viſa eſſe; aut ſi qua viſa ſint,* non rem videndam, ſed oculum videntis, faſcino fuiſſe oblæſum: aut ſi inviolatus perſtiterit oculus, rem videndam ſubdolè fuiſſe ſubductam, aliamque illius in locũ ſubſtitutã, planè aſſeveramus.

42. *Alte-*

42. *Alterius porrò generis res quoniam verè fiunt, causam per se & principem habent, Naturam aut voluntatem hominis.*

43. *A natura sunt tempestates, morbi & sanationes morborum, generandi facultas ferarum & noxiarum bestiarum abactiones, aut placationes: voluntate hominum conciliantur amicitia & dissidium.*

An characterū & imaginum sit aliqua vis?

44. *Quæ autem à Magis eas ad res adornantur, etsi nullo ordine nullaq; vi ad effectum concurrunt: tamen vano signo & falsa imagine, quod factum futurùmve est, quandoq; adumbrant. Talia sunt characteres, imagines cereæ, aut quacunque è re confectæ: carmina: orationes: laudationes: imprecationes: intuitus infensus: corporis gesticulationes: ligaturæ: herbæ, per certa loca dispositæ: liquorum & pulverum innoxiorum, sive in aërem sive in terram dispersio: lapides retro jacti: herbæ aut aliæ res decoctæ: defossa in terram ossa, pili, alia.*

45. Hic

45. *His nullo modo præstari ea, quæ sibi persuadent Magi, rationes demonstrant sequentes.* 1. Principia definita, quibus res in natura secundum essentiam suam mutantur, sunt anima nutriens & elementa: *cœlum autem universalis causa est. Et anima quidem mutat res & generat per calorem animatis insitum: elementa autem per qualitates primas, quibus summis prædita sunt. Temperamenta verò, quæ refractis qualitatibus elementorum nata sunt, alterandi facultatem tantum obtinent. Quòd si ergò solis his principijs mutationes naturales perficiuntur: characteribus, figuris, orationibus, & carminibus, corporis varijs gestibus, nulla agendi efficacia tribuenda est.* 2. Non agunt promiscuè res quælibet inter se nec patiuntur: sed illa demum, quæ genere seu materia conveniunt, specie dissident. *Vnde apparet, quæ corpus temperie mutant, animi affectū primò inducere non posse: nec animi affectū unius, corporis noxā creari alteri.* 3. Nulla, fieri potest actio sine

Neg.

I.

II.

III.

contactu, qua ipsa irritatur actio. *Et quoniam agunt quædam per medium, quædam sine medio: etiam contactus rerum aut mediatè aut immediatè fit. Ergo quæ in terrā aut sub limine defodiuntur, quæque hic illic disponuntur, nisi manifestam aut venenatā qualitatem emiserint, prætergressis officere nequeūt. Multò autem minus quæ ad multa miliaria à Magis parantur, absentibus*

IV. *possunt esse noxia.* 4. In agentibus & patientibus, nisi sit proportio virium, effectus nō sequitur novus, *sed quod imbecillius est, destruitur & convertitur in naturam validioris. Quare aqua quæ profunditur à Magis, sufficiens non est, ut resoluta in vapores generet pluviam. Nec pulveres & liquores noxij, quacunq; sparsi, cuivis obvio inficiendo sunt.* 5. Cum nihil unquam factum

V. sit, quod fieri non potuerit: cumq; potentia passiva unius materiæ & subiecti patientis propria sit: certè ut effectus erumpat, ad quem patiens aut seipso expeditum nō fuerit, aut ab agente expediri promtè non potuerit, impossibile est. *Imò*

ad exortum cuiuslibet formæ, potiorem partem confert materia: cuius è sinu illa conuenientissimè enascitur. Quod quidem de forma, quæ καθ' ἕξιν *inhæret, potissimum intelligatur: ad* σχέσιν *enim eam, quæ est* ἐν τῷ πῶς, *qualiscunque facultas subiecti, etiam indefinita, aliquando satis est. Quod si ita se habet, nullum in corpore morbum, nullamque mutationem, sola externi motoris impressione, & sine omni corporis ipsius propensione insitaque labe generari existimandum est.* 6. Voluntas humana agit excitata cognitione & liberè agit. VI.

46. *Quod si excipias, actionem, qua de negotium est, Magicam esse, & propterea minimè astringendam legibus naturæ: nihil est. In quæstionem enim venit, an modo & necessitati naturæ eximenda sit. Et cum effectus ipse sit res naturalis: cumq; etiam id, quod à Mago subordinatur agens, aut sit corpus naturale, aut res secundum naturam: quidni actio ipsa ad canones & statuta naturæ revocanda & æstimanda sit?*

Diaboli potentia limitata.

47. *Sin urgeas potestatem Dæmonum perficiendi cœpta Magorum, longè etiã secus, quàm naturæ cursus ferat: tantundem est. Equidem diaboli vim maximam non nego: facultatem evertendi necessitudinem causarum & effectorum naturalium abnego. Quis enim ordinem naturæ mutaverit, qui non idem conservaverit? Non potest igitur sine certis & legitimis causis ullus in natura effectus, ne quidem Dæmonum conatu provocari. Sed ut est astutia simul & violentia, plurimis noverunt modis agentia adiungere patientibus: tùm vires agentium ita aggravare & exacuere, ut solito celerior & gravior prodeat effectus. Iidem quoad Deus indulserit, abutuntur natura in perniciem hominis aliarumque rerum. Quocirca Dæmones, ut sine mediis naturalibus rem in natura quamcunque conficiant, irritum est: ut immediatè alterent & passionem inferant, ab ipsorum etiam substantia alienissimum.*

Versutia

48. *Sed in rem præsentem veniamus,*

& quibus ſingula, quæ diximus, cauſis per ſe exiſtant: quæque Dæmonum in illis ſubſidiaria opera, Magorumque hiſtrionica ſit, excutiamus.

49. *Tempeſtates, pluvias, grandines, fulgura, tonitrua, certum eſt virtute cœli & elementorm excitari. Eſt tamen quod Dæmones* nonnunquam (DEI permiſſu) materiæ motum promoveant, ac dirigant, diſgregatas exhalationes cogant & ita componant, ut ſæviſsima ingraveſcat tempeſtas: *quam ipſam etiam detorquent in exitium hominum & jumentorum, deturbationem ædificiorum, calamitatem agrorum. Eſt etiam quod nulla ſuppetente vaporum copia, aëris confractu fragorem, compulſuq; nimbos concitent. An enim mobiliſsimũ aërem turbare, & per vim agitare integrum non eſſet his, quibus graviſsima corpora in altum ſubducere, & per aërem impetu auferre non eſt operoſum? Hinc non videtur*

An aliqua meteora fiant virtute dæmonũ. prob. 1.

2.

3.

4 *præter omnem fidem esse, quod* de Lappis & Finnis memoratur, qui ventos secundos precio vendant nautis. *Quorum in obsequio cum sint Dæmones (maxima enim est in septentrionalibus barbaries & idolomania) si res ad superstitionem confirmandam faciat, ipsi aërem haud difficulter à puppi impulerint. Atque adeò cum prævident*

5. *& signis prænotant Dæmones, quid possit naturâ, aut suis ipsorum viribus in aëre geri: interpellant Magos, ut hæc illave parent. Vbi succedit eventus, de suo artificio hi gloriantur.*

50. *Morborum autem origo omnis è natura est. Quod verò Hippocrates in morbis divinum celebravit, proceres nostri magna ex parte in aëre ambiente cœliq; motu reponunt. Mirum nî de causa interna, quæ in morbis sæpenumero incognita est, accipi possit: ut in Epilepsia, Mania, nervorum affectibus, febribus diversorum generum, in morbis Epidemijs & hæreditariis observare licet.*

Aut dæmones

51. *Nec possunt Dæmones ullum infligere morbum, ad quem nec corpus ani-*

malis

malis pronum paratumq; fuerit, nec cauſarum externarum (quas medici rebus nō naturalib. inſcribunt) inſultus acceſſerit. Id verò poſſunt ut τὰ προϋγόμενα τοῖς προκαταρκτικοῖς ſingulari ſæpè modo evocent & exacerbent. Hinc alimentis & pabulis admiſcent φθοροποιά. Hinc occaſionem præbent eundi per loca, putridis & virulentis halitibus ſcatentia. Hinc venena ipſi proſtituunt, quá hominib. pecudibus vè via eſt, quibusq; in locis commorandum eſt. Quibus rebus in corpora intromiſſis, aliàs humorū putrefactio, certarumq; partium corruptela ſequitur: aliàs ſpiritus vitales inflammantur, & aut σῆψις repentina, aut μαρασμὸς lentus inducitur: aliàs maligna & mordax qualitas impingitur nervoſis partibus, unde intolerabiles cruciatus. Sic pulvis ille, quem Bodinus à ſaga ſparſum ſcribit, potuit primum quemq; tranſeuntem inficere.

poſsint morbos per ſe infligere? Neg. 1. 2. Aff. 1. 2. 3.

52. Quæritur, quid impediat, quo minꝰ multi aut omnes veneficijs oblatis capiantur? Certè aliquādo totus ferè grex læditur: aliquando pauci: aliquando ne quidem is, cui intentatum erat malum.

Cur non omnes à veneficiis lædantur?

Nec excludimus οἰκονομίαν Dei; sed & propinquiorem causam quærimus. Vna
1. est diversa constitutio corporum
2. ἐυπαθῶν καὶ δυσπαθῶν. Altera est di-
3. versus modus, quo maleficium ad hunc illúmve pertingit. Aliquando enim vis venenatæ auræ si non prorsus, certè plurimũ dissipata fuerit, unde transeunti securitas. Aliquando Dæmon in quem potest, omnem vim veneni ingerit: ita fit, quodcunque in corpore erat injurijs expositum, illud ut afficiatur.

Cur veneficia Magis innoxia?

53. Quæris porrò: Quod à Dæmone traditur Mago venenum in manus, ut
1. alicubi deponat, cur non ipsum, qui pri-
2. mò fert, Magum potius corripiat, quàm alium qui postea incidit? An causam
3. videor jam dixisse? an illud præterea est, quod monet Dæmon, ut caveat? an ἀλεξιφάρμακον addit? an arcet ab hoc, impellit in illum? Quid hæres? Mirus est ludio: quæ potest, innumeris ostentat modis.

54. Vt autem sectatoribus suis, quos scit nocendi cupidos, sed impotentes

esse

esse, obsequatur, aliquando his venena exhibenda tradit: ut plurimum solum persuadet, *si quem ipse morbum sive sponte, sive suo etiam subsidio futurum, vel etiamnum factum animadverterit, ut certa quædam apparent, quibus illi, quicquid evenerit, acceptum prorsus ferunt.*

55. *Vetulæ solo intuitu putantur nocere. At quid est, quod ex oculo erumpit, ut maleficium pariat? an spiritus? Mirum, si ab hoc abesse possit species obiecti visibilis, cuius gratia ad oculum mittitur. Aut igitur hanc secum ducit foras. Nonne sic turbatur visio? ac imago oculo concepta exolescit? Nec qui egressus est, ad oculum reverti possi spiritus, quem oculo, aut vultui lædendo impressum oportet. Quid? si hic recipitur in oculo violando, etiam alterum in oculo violante recipi par est, ut visio utrobique fiat. Quomodo autem oculus contrarijs motibus, dum emittit simul intromittit?*

An vetulæ aspectu lædant. Neg. 1. 2. 3.

4. *Quomodo visio aut alieno spiritu perficitur in oculo proprio, aut proprio spiritu in oculo alieno? Aut ergo foris demum suscipit speciem. Ista quomodo perveniet ad oculum? Vbi ubi speciem receptã velis, vetulam istam præsente obiecto videndo, oculo sano, intentis spiritibus nihil videntem feceris, imò videntem excæcaveris. An vero* halitus *est* pestilens, qui è vetula effluit? Is non oculi, sed oris, sed totius corporis defluvium est, malignæ & putridæ qualitatis particeps. *Non igitur intuitus sed contagium ladit.*

Vera causa. I.

56. *Persvasio est, quæ persuaso forsan attulerit incommodum. Nam* qui vetulam extimescit, dum malè compositum vultum intuetur, à quo sibi metuit malo, id sua sibi cogitatione conflaverit: si præsertim seminarium illius alucrit. *Nec enim leves sunt motus spirituum & humorum, qui intensa imaginatione excitantur. Qui cibum sibi fastidiosum videat ab altero comestum, etsi, non odoretur, sola imaginatione adigitur ad vomendum.*

II. Phantasiæ vis.

Et

Et ſæpè quæ aſpectu vel auditu moleſta ſunt, animi usq; defectum inducunt. Pueri quoq; baculo percuſſi, & ſævo vultu territi à vetula, in morbum incidunt, qui vulgo effaſcinati creduntur. Quare non ſpiritus exitioſus ex oculis vetulæ effuſus, ſed puſillanimitas & pavor aſpicientis, ſi quid aliud, morbum inferre poteſt. Quod verò lippus oculus intuentem lippire facit, cauſa eſt mobilitas oculi: qui ut ſpecies rerum externas ſuſcipit, ſuſceptisq; conformis fit (eſt enim actus ſenſionis ipſum ſenſibile obiectum in eſſe immateriato:) ita ſi à perturbato oculo moveatur, ipſe quoq; perturbatur, humoribus alicunde auxilio ſpirituum accerſitis.

57. Nec aliam ob cauſam probatur, quod ex Iſigono Plinius lib. 7. hiſt. natural. cap. 2. annotavit de Triballis & Illyriis quibusdam, qui viſu effaſcinent interimantq;, quos diutius intueantur, iratis præſertim oculis. Quòd ſi à natura tributum illis eſt, in temperamento materiali (quod vocant) quod peculiari fluxu materiæ naſcitur, ſitum ſit oportet.

An Triballi oculis effaſcinarint?

Sed quæ in materia & temperie insunt, natura non omnino celat, sed expressis signis tam in vultu, quàm in reliquo corpore delineat & præfert. Id enim nisi esset, nulla ratione & certitudine niteretur Physiognomia, quæ è lineamentis & figura externa, coniecturam facit de temperamento & ingenito hominis more: quàm profectò scientiam nemo prudens despectui habuit. Caterum quod fronti cuiuslibet & vultui impressum est, simul atque diligentiori inspectione fuerit observatum, fit nescio quo modo, ut singulares motus in animis nostris excitet, quibus aliàs ad amorem, aliàs ad metum, aliàs ad commiserationem, aliàs ad aliam cupiditatem rapimur. Quid enim est, quod vel primo aspectu nos admonet, ut alium favore, alium odio dignum iudicemus, etsi mores non sint explorati, nisi illud ipsum quod in temperamenti naturæq; recessu penitiori abditum, ipsa in facie graphicè emicat? At quæ rara, quæ eximia sunt in materia, quomodo natura dissimulaverit? & propalàm visenda non propo-

suerit?

ſuerit? Quomodo autem iſtorum contemplatio magnos motus animo intuentis non incuſſerit? Itaq; quos Plinius refert, iliorum in vultu dirum quid natura efformarit (quod & Plinius binis oculorum pupillis inſinuat) cuius intuitu, metus & conſternatio, tantaque ſpirituum ad cor compreſſio facta ſit, ut, perſeverante inſpectione, cor anguſtia opprimeretur, & prohibita eventatione prorſus ſuffocaretur. Hinc iratis oculis nocuiſſe, quia maior tum eſſet truculentia: hinc puberes interemiſſe, qui diſtinctius quàm pueri, quæ in vultu eſſent, colligerent, à Plinio perhibentur.

58. Memoriæ etiam proditum eſt de familijs quibusdam in Africa, quæ ſi rem pulcerrimam impensè laudarent, perniciem moliantur. An omen dictis illorum adfuerit? & non eò, quòd laudaretur, res interierit, ſed quia interitura eſſet, ideò laudaretur? Nec enim diffitendum eſt, eſſe, qui ſupra, quàm humana percipit acies, futura prævideant: An laudatio quorundam noxia?

propte-

propterea quòd illorũ animus, initia rerum, quæ venturæ sunt persentiscat. Nec ita multæ sunt subversiones regnorum, urbium, familiarum præcipuarum, quæ prædictiones suas non habuerint. Itaq; isti rerum florentißimarum, quæ non modo hominum, sed ipsius naturæ invidiæ sunt expositæ, interitum jam instantem præsagierunt. Sed cur res illas prædicarunt? An more hominum fecerunt, qui ea, quæ obierunt, commendant? itidem ipsi quæ obitura essent. An quod expressè laudarunt, tacitè devoverunt?

Num aliqua per Magiam in corpus occultè indi potuerint? Neg.

59. Incredibilia ferè sunt, quæ de cultris, clavis, tigillis, è vivis hominum corporibus, demortuiq; ventriculo exectis commemorantur, quæ Magicis sortibus immissa existimantur. Censent quidam, illa dum secarentur, supposita esse à Dæmone, astu obtutum oculorum antevertente: idq; ob profanam de maleficio persvasionem ab ægro, illisq; qui ægro adfuerunt, conceptam. Nisi forsan credas,

I.

II. in defuncti quidem stomachum, per vulnus patens *(is autem cultro sibi fertur abscidisse guttur)* aut etiam per

fauces fuiſſe ingeſtos cultros, ligna, alia, &c. *In viventibus autem poſt longam humorum aut flatuum certa in parte appulſionem, quâ non ſolum intemperies orta eſt, ſed & partes diſſolutæ ſunt, non ſine acerbiſſimo dolore:* aperto tãdem ulcere, ejectoq́; pure, quâ datus eſt meatus, arte Dæmonem immiſiſſe cultrum aut clavum. *Ego quod affirmem non habeo. Vtcunq; res ſit geſta, fraus certè adfuit, qua diabolus voluit opinionem hominum de ſe ſingularem confirmare.* III.

60. *Neq; verò minus ſanationes morborum, ſi quæ Dæmonum opera fiunt, medijs & auxilijs naturalibus inſtituuntur.* *Nam* & cauſam arcent noxiam *quæ forinſecus ſive ultro, ſive ipſorum compulſu irruit:* & ſalutaria undecũque βοηθήματα, quibus blandè demulceatur & alteretur malum, corpori ſubminiſtrant. *Quæ cum ipſi ſubitò & affatim parent: ſanationes celeriter ac præmaturè abſolvuntur.* An curationes diabolicæ morborum ſint? Neg. 1. 2.

61. *Non eſt prætereundum Theophraſti Pa-*

An ὁπλιατρίας Vis sit naturalis?

sti Paracelsi institutum, sanandi vulnera obligatis tantummodo armis. Quod ita fit; Paratur linimentum ex ijs, quæ dira etiam & superstitiosa sunt, ex sanguine & adipe humano, ex situ qui cranio humano aëre & tempestate innascitur, ex macerata item carne humana, aut sanie demortui corporis conditiq; quam Mumiam vocant. Adduntur nonnulla, inflammationi prohibendæ, parti corroborandæ, sedandis doloribus, conglutinandæq; carni non inepta, ut oleum rosaceum, mel, oleum lini, bolus armenus, &c. Tum imperatur ut aut arma quæ læserunt, si præsto sint, aut tigillum ferramentùmve quodcunq; sed tinctum illud priùs cruore vulneris, indeque resiccatum linimento dicto perungatur, & linteis circumligetur, omnique studio caveatur, ne quis inhæresçat squallor. Quid tum postea? Mandatur ut vulnus non minus quàm ferrum, bis in singulis diebus linteo mundo, lotio vulnerati hominis imbuto, obligetur. Sic isti.

Neg. 62. *Ecquid huic rei adsit virium ex-*

penda-

pendamus. Mea sic est ratio. Qui ferrum obligat, ut vulnus sanetur, tantundem agit, ac si glaciem, aut quodcunque corpus frigidum, quod admotam manum frigefecit, integumentis operiat, ut frigefacta manus incalescat. Aut etiam idem videtur esse, ac si veste induas eum, qui alteri detraxit, ut calefiat denudatus. Nihilo εὐλογώτερον est, quod cũ armis obligati sit 1
Cur autem pari ratione non oblinitur lapis aliudque telum, quod illisu contuderit tumoremque & livorem sine vulnere incusserit, ut medela sit? At experientia comprobat eventum. Vnde igitur ille? Dispiciamus. Aut enim est à σχέσει & similitudine obligati ferri ad vulnus obligandum. Atqui in relationibus nulla inest agendi efficacia. Aut vis quædam dimanat à linimento ad vulnus. At non tangunt mutuum. Et si quid linimentum potest, non ferro, sed vulneri inunctum praestabat, omninoq; ferri inunctio supervacanea erat. Si dicas vim unguenti occultè illabi in vulnus: 2 3 4

Mirum

Mirum verò si è quolibet intervallo pertingat, & non ab intervenientibus corporibus inhibeatur. Imò verò cum a-
1. *ctio medicamenti sit materialis (id enim Theophrastus ipsa inunctione probat) non potest sine contactu corporeo vim edere. Aut sanatio est ab actione linimenti in ferrum. Hoc verò sanari nec potest nec debet. Aut est ab actione unguẽti in sanguinem ferro illitum. At perinde est. Nam nec hic sanari debet. Aut est à virtute obliti ferri in vulnus. Verùm, ut prius, quod nocebat ferrum, corpori admovebatur: ita etiam hoc, quod sanare debet, applicandum fuerit. Aut denique summa rerũ redit ad ea, quæ vul-*
6. *neri adhibentur. Non nego,* si sæpius ac studiosè obligetur vulnus linteis mundis, & extergatur recenti lotio, prohiberi inflammationem, ac puris generationem, ipsumq; vulnus præparari ad consolidationem spontaneam. *Verùm si hæc sufficiunt, ludicra & otiosa sunt quæ fiunt præterea. Quod si ista non sufficiunt, restat, ut ad superstitionem & impiam opinionem, tum eius, qui adhibet, tùm eius cui ad-*

hibe-

betur omne negotium reiçiamus. Et teſtatur quodam ſcripto Thomas Eraſtus, ſe in multis chirurgis periculum feciſſe, qui ſine ſuperſtitione fecerint, ſed nihil profecerint.

63 Iam quid eſt, quod quorundam corporibus, aut quibusdam corporum partibus indita dicitur eſſe facultas ſanandi certos morbos? Vt de Pyrrho rege Plinius prodidit, tactu pollicis in dextro pede, lienoſis mederi ſolitum. Non cadit autem ea virtus in corpus cuiusquã, quæ contactu brevi & momentaneo expellat morbos. Tametſi enim inſolitus quidam ſtatus oriatur in temperamẽto, cui facultas eiuſmodi deberi judicetur: tamen niſi longa & aſſidua illius perduret actio, quæ cauſam morbi removeat, & lentam alterationem moveat item & promoveat, ſalus nulla erit. Sed cum magna ſoleat vulgi de quibuſdam eſſe opinio, fit, quod aliàs dixi, ut animi affectus in ægroto, corporis mutationem inferat. Atq; in ijs,, quæ per naturam moveri proclivia ſunt, ſi quod undecunq; initium motus factum ſit, non

An aliquibus ſit indita vis ſanãdi morbos? Neg.

ſolum continuus ſit progreſſus ad finem, ſed etiam concitatior decurſus, quam pro actu impellentis. Nam quod ſcindi facilè eſt, ubi paululũ aliqua ſecueris, plus ſcinditur quàm ſcindens ſcindat. Quamobrem corpora ſanabilia, & in declinatione morbi conſtituta, quacunque ex re initium & occaſionem ſanationis adepta fuerint, promtè & expeditè ad ſanationem ipſa ruunt. Quod vel aſpectus eius de quo fiducia erat, vel exercitium corporis, vel aër vel victus irritaverit. Hoc illis ſcilicet accidit, qui dum laborant, itineri ad reliquias ſanctorum ſe devovent, aut loca vel fontes religione ſacros adeunt: quibus eò certior obtingit ſalus, quod diabolus ad ſtabiliendam idololatriam nocentia ipſe avertat, juvantia adverſat. Huiuſmodi ergò ſanationes, quæ interno naturæ motu potiſſimum fiunt, dicari conſueverunt ei, quod notum, quod celebratum eſt, ut homini, ut idolo, ut loco.

An peregrinationes iuvant? Aff. per acci.

An verba ſanẽt?

64. *Illud tandem monuerim, non temerè eſſe, quod quidam dicuntur ſanari recitatione certorum verborum: ut in*

hamor-

hæmorrhagiis fit. Vt enim anodyna mentis, quæ dicuntur, dum animum proſtratum recreant, & ſpiritus à parte dolente avocatos, aliò traducunt doloris ſenſum obliterant: ſic in fluxu ſanguinis, recitatis certis verbis, ſi firma accedat perſuaſio, ſpiritus ad contrarium motum abripiuntur, & ſanguinis eruptio ſiſtitur. Non eſt autem vis ea verbis conceptis aſcribenda, ſed perſuaſioni è verbis conceptæ.

65. Ligaturas conſtrictas, herbas ſub lecto repoſitas ad venerem facere frigidos, frigidorum certè oratio eſt. Multa autem cum poſſint eſſe impedimenta coitus, tam è cauſis rerum non naturalium externis, quàm è cauſis internis: tùm non raro contingit, eam eſſe violentiam amoris, ut ſpiritibus omnibus ad præcordia concentratis, partibus genitalibus, quas ſpiritu turgere oportet, nulla ſuppetat copia.

An ligaturæ Venerem retardent? Neg.

66 Feræ naturâ parẽt homini, eumq; plus timent quã alia: idq; propter ordinem in mũdo. Manſueſcũt autẽ eſcis: domanturq;

An feras ſiſtant ac domeut orationes?

arte, metu & verberibus, tum etiam detractis armis, in quibus præsidium ponunt. Ne. *Fugantur terrore, aut odore ingrato, quem sagacissimè percipiunt. Nihil huc obmurmuratæ orationes, nihil figuræ scriptæ.*

An amor vel odium verbis Magicis paretur? Neg. 1.

67. *Quæ adhuc exposita sunt, ortum habēt è natura.* Amicitia *autem* & odium voluntate hominum conciliantur: *quanquam ad hæc suam quoq; partem natura contribuat. Cum enim* natura ducamur ad prosequendum id, quod bonum aut utile, nobisq; cognatum est: fugiendumq; ex ad- 2. adverso illa, quæ mala, nobis dissimilia, infaustaque esse possunt: *ratio tamen nostra, quæ sint eiusmodi, agnoscit & judicat, modosq; quibus aut rei judicatæ se applicet, aut ab eadem se abstrahat, invenit & parat: tum voluntatem consilij sui administram & executricem suscitat & adornat. Nec sine his initijs & alimentis benevolentia aut malevolentia ulla succrescit. Quorsum igitur carmina? vincula? alia?*

68. Ab

68. *Ab amicitia aliquantum ſeiunctus eſt amor. Vt enim illa mutuo duorum affectu conſtat: ita hic uniius tantum eſt. Et amicitia, quæ nunquam eſt ſine benevolentia, hoc eſt, ſine bona volũtate, rationi conſociatur: amor ad ſenſum potius attinet. Naſcitur ergo amor ex voluptate ea, quæ noticiam rei ſequitur: illaque res amatur, quæ ſenſu cognita & approbata expetitur. Hinc facilè eſt judicare, quid tribuendum ſit Philtris. Hæc temperiem modò corporis, ſed neq; ſubitò, nec penitus mutare, & conſenſione quadam animum afficere ac perturbare, non autem rei ignotæ noticiam, aut certæ definitæq; deſiderium ſuggerere & inculcare poſſunt: quamvis ægro in animo rei prius notæ & affectatæ phantaſma augere, & appetitum inordinate incendere poſsint.*

An Philtra incẽdant naturaliter amorẽ? Neg.

69. *Hæc igitur, quæ commemoravi, falsò aſcribuntur Magis, illorumq; ritibus & deliramentis. Neq; enim, quia talia à Magis adminiſtrantur, res ipſæ ſuccedunt: ſed quia verè jam evenerunt, aut eventuræ ſunt, Dæmonum hortatu talia ab iſtis peraguntur.*

70. Nec fidem facit Magorum asseveratio pertinax: est enim corrupti animi & iudicij, *Nec etiam fidem addit vulgi opinio. Nam si quid insolitum aut notabile incidat, fit plerumq; ut illius causa à plurimis asseratur, non ea quæ ad effectum ipsum quadret, sed quæ suæ cuiusq; cogitationi alludat.*

71. *Supersunt illa, quæ à Magis verè fiunt, ut veneficia oblata, homicidia manu perpetrata. Verùm hæc non sunt Magorum propria, sed cum aliis communia.*

Magicarum actionum causæ?

72. *Ex omnibus autem iis, quæ huc usq; exposita sunt, colligamus causas, ipsumq; τὸ διὰ τί effectuum magicorum: quod uno eodemq; συλλογισμῷ fieri nequit. Quorum enim* ἐνέργεια *ad Magum attinet ipsum, princeps illorum causa effectrix est* Diabolus, *totius fabulæ & lusus præstigiosi, quem prædicant Magi inceptor, actor, perfector. Causa autem sine qua non, est* permissio & indulgentia Dei, *qui desertores sacratissimi fœderis sui, justissimo judicio vicissim deserit, ac diabolo ludificandos & pes-*

1. Eff.

ſundandos relinquit. Inſtrumentum iſtarum actionum eſt Magus *qui non aliter ac ſervus ad œconomica, ſic ipſe ludibriorum diabolicorum uſui ſe offert ac deſtinat. Hunc verò ad tale miniſterium varia adduxerint. Alias quidem cyclopica* ἀθεότης & δεισιδαιμονία: *unde Magia apud Barbaros & ſeptentrionales maximo in uſu eſt. Aliàs vana* curioſitas *aut* ambitio *aut* avaritia: *quorum nomine Magia etiam illuſtribus quibuſdam viris exprobratur. Aliàs* odium hominum & cupiditas *dandi aliis damnum, ut in vetulis aliisq́, qui in fermento, quod aiunt, ſemper iacent. Aliàs* animus deſperabundus, & diffidentia, de cura & ſuſtentatione divina, *quibuſcum concurrit ferè* ἐνήθεια *&* ſimplicitas deceptu facilis: *hinc melancholici, qui triſtes ſunt & mulierculæ quæ imprudentes & credulæ ſunt, iſta in ſcena frequentiſſimè introducũtur. Si qui ergo ita fuerint affecti animo, ut dixi, nimirum illis in tempore ſe adiungit Diabolus: & quam quisq́ curã aut cupiditatẽ animo verſat,*

3. Inſtrumentalis.

4. Impulſiv.

inflammat qui est furor impietatis, hunc ostentis portentisq; adauget: quam quis à Deo defectionem parat, blanda vanitate & magnificis promissis suadet, persuadet: donec ad se pellectos, ad libitum tractet & exagitet. Hoc regnum est diaboli: his armis & dolis capiuntur, captiq; in servitutem turpem & deploratam sua culpa conÿciuntur homines miseri. Cæterũ eundẽ Magum nihil prohibet materiam seu subiectum istarum actionum dicas. Nam cum Dæmon eo utatur suarum machinationum organo: actio tamen ipsa in Mago inhæret & subsistit.

73. Quæ autem Magica vi alÿs in rebus extra Magos ipsos proveniunt, causam per se & primariam habent naturam, quæ etiam sine ope Magica producere eadem potest. In quibusdam verò causa est cognitio & voluntas hominis. συναίτιον *illis accedit ingenium & violentia Dæmonum, qui suppetias naturæ ferunt: & ut agentia cum patientibus ad palæstram suam actumq; perveniant, efficiunt: impedimenta removent: con-*

tactum

tactum prægravant & ingeminant. Quibus rebus efficitur, ut effectus inopinatus, præcox & valentißimus oriatur. Magi verò de illis cura & cogitatio eſt omninò cauſa per accidens. Nihilo enim maiori neceſsitate eventus in natura ſuccedit cogitatis Magi: quàm ſi mihi de adventu amici, monitu cuiuſdã cogitanti, accidat, illum ultrò adventare, & (quod aiunt) lupum in fabula eſſe. Ipſa verò ἐργασία & apparatus Magi, qui fit characteribus, carminibus &c. nulla vi, nulloq; ordine, aut lege reſpicit effectũ. Si dicas à Dæmone juſſa inſtitutaq; eſſe, neq; ut conſentaneum eſt, fruſtra luſus eſt. Neq; enim ideo mandat, ut per iſta agat aut efficax ſit, ſed ut amenti Mago indubitatã opinionem afferat, dum aliquid agit, aliquid ſe poſſe & efficere. Sin inſtes: etiam alijs, qui Magi non ſint, uſitata eſſe & prodeſſe: idem petis. Nam nec hi illorum virtute effectum præſtant: nec diabolus his utitur inſtrumentis aut adminiculis. A quo cunq; autem profecta ſint autore, certum eſt, ad perſuaſionem profanam & ſuperſtitionem tantùm facere: quam ubi in-

vexit Diabolus, vocatus adeſt, & quod requiritur, quodq; poteſt ſedulò obit.

An ſit finis actionū magicarum? Aff. 1. 2. 3.

74. Finis, ſi quis dicendus eſt, & non potius τὸ ἔσχατον (βόλεται γὰρ ὃ πᾶν εἶναι τὸ ἔσχατον τέλος, ἀλλὰ τὸ βέλτιστον:) *is ergò finis eſt* extremꝰ interitꝰ, *in quē mēdacijs magiſtri ſui conijcitur Magus. Eſt etiam apud alios* introductio & confirmatio ſuperſtitionis, *ordinem divinitus inſtitutum in natura, eoque ipſum Deum contemnentis. Imprimis autem eſt* κακοζηλία *Diaboli, opera & miracula divina arroganter affectantis.*

Τῷ θεῷ δόξα μόνῳ.